

ประวัติกรมป่าไม้โดยสังเขป

ปัจจุบันกรมป่าไม้มีหน้าที่อารักขาคุ้มครองและจัดการทรัพยากร ป่าไม้อันมีอาณาบริเวณกว้างขวางถึง ๗๗ ล้านไร่ หากคิดเป็นตัวเงินก็จะมีมูลค่า ถึง ๑๑.๖ ล้านล้านบาท (ไร่ละ ๑๕๐,๐๐๐ บาท) ทั้งนี้ยังมิได้คำนึงถึงประโยชน์ทางอ้อมที่ป่าไม้ช่วยอนุรักษ์ดินและน้ำและป้องกันการผันแปรของลมฟ้าอากาศไปในทางที่เลวร้ายจึงนับว่าเป็นกรมที่มีความสำคัญยิ่งกรมหนึ่งของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเป็นกรมที่เก่าแก่ซึ่งมีอายุครบ ๑๑๕ ปี ในวันที่ ๑๘ กันยายน ๒๕๕๔ ที่ผ่านมา ในระยะเริ่มแรกเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงสถาปนากรมป่าไม้ขึ้นเมื่อวันที่ ๑๘ กันยายน ร.ศ. ๑๑๕ (พ.ศ. ๒๔๓๙) โดยให้อยู่ในสังกัดกระทรวงมหาดไทยนั้น รัฐบาลได้ อาศัยยืมตัวเจ้าหน้าที่ป่าไม้อังกฤษจาก รัฐบาลอินเดีย มาช่วยบริหารราชการป่าไม้ในฐานะเจ้ากรมระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๓๙ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๖ รวม ๓ คน คือ Mr. H. Slade, Mr. Tottenham และ Mr. W.F. Lloyd ต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๔๖๖ เมื่อ Mr. W. F. Lloyd ได้กราบถวายบังคมลาออกจาก ราชการแล้ว รัฐบาลได้พิจารณาเห็นว่า พระยาตรุพันธ์พิทักษ์ (นายสนิท พุกกะมาน) ซึ่งจบการศึกษาวิชาการ ป่าไม้จาก Royal Engineering College สังกัดกระทรวงมหาดไทยอีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ และชั่วระยะเวลาเพียง ๑ ปี ก็ได้ โอนสังกัดไปขึ้นอยู่กับกระทรวงเศรษฐการ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๗๖ และต่อมา เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมป่าไม้ขึ้นอยู่ ในสังกัดทบวงเกษตรราธิการของกระทรวงเศรษฐการ เมื่อได้มีการยกฐานะทบวงเกษตรราธิการ ขึ้นเป็นกระทรวงเกษตรราธิการเมื่อวันที่ ๑ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๘ กรมป่าไม้จึงได้มาสังกัดอยู่ใน กระทรวงเกษตรราธิการและต่อมา เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๕ รัฐบาลได้ประกาศใช้พระ ราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรมและบัญญัติให้มีกระทรวง เกษตรขึ้นแทนกระทรวงเกษตรราธิการ สำหรับกรมป่าไม้ก็ ยังคงสังกัดอยู่ในกระทรวงเกษตรต่อไปตามเดิม จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๔๕ รัฐบาลมีการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม อีกครั้ง ในครั้งนี้ถือได้ว่าเป็นเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อกรมป่าไม้เป็นอย่างมาก โดยได้มีการแบ่งกรมป่าไม้เดิมออกเป็น ๓ กรมหลักๆ ได้แก่ กรมป่าไม้ สังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช และกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง สังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และต่อมา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๗ จึงได้มีการย้ายกรมป่าไม้มาสังกัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จนกระทั่งถึงปัจจุบัน เหตุการณ์ก่อนสถาปนากรมป่าไม้ ประวัติกรมป่าไม้ของประเทศไทยได้เริ่มขึ้นในสมัยที่มีการริเริ่ม ทำป่าไม้สักเป็นสินค้าทางภาคเหนือ

การป่าไม้ในอดีตมีลักษณะเปลี่ยนแปลง ไปจากปัจจุบันเป็นอันมาก กล่าวคือ ป่าไม้สักใน ๕ นครอันได้แก่นครเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ และน่าน เจ้าผู้ครองนครเหล่านี้ ได้ยึดถือเอาว่า ป่าไม้ในเขตท้องที่ตั้งกล่าวเป็นทรัพย์สินของตน ผู้ใดจะทำไม้สัก ในป่าท้องที่ใดจะต้องได้รับอนุญาตจาก เจ้าผู้ครองนครนั้น ๆ โดยยอมเสียเงินที่เรียกว่า "ค่าต่อไม้" ตามจำนวนต้นที่จะ ตัดฟันลง นอกจากนั้น เจ้าผู้ครองนครจะยกป่าใดในท้องที่ของตนให้แก่ผู้ ใดก็ได้ และเมื่อเจ้าของป่าถึงแก่กรรม ลง ป่าไม้นั้นก็ตกเป็นทรัพย์สินอยู่ในกองมรดกด้วย มิได้มีการควบคุมการทำไม้ในทาง วิชาการเลย เช่น จำนวนไม้ที่จะให้ตัดฟันแต่ ละคราว ขนาดจำกัด หรือจะตัดออกจากป่าตอน ไหน เท่าใด ก็ได้กำหนดไว้เหตุการณ์ได้เป็นไป เช่นนี้ตลอดมาเป็นเวลาช้านาน จนปรากฏว่า ในระยะหลังการอนุญาตให้ทำป่าไม้ของผู้เป็นเจ้าของป่า มิได้เป็นไปโดยยุติธรรมและเรียบร้อย ได้ก่อความยุ่งยากและเกิดกรณีพิพาทระหว่าง ผู้ขออนุญาต ผู้รับอนุญาต และเจ้าของป่าเนื่อง ๆ จนได้มีการร้องทุกข์ของผู้เดือดร้อนถึงรัฐบาลอยู่เสมอ รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติ สำหรับผู้รักษาเมือง ซึ่งจะทำสัญญา กับ ชาวต่างประเทศ จุลศักราช ๑๒๓๖ (พ.ศ.๒๔๑๓) โดย บัญญัติว่า สัญญาที่ผู้รักษาเมือง หรือผู้ครองนคร จะกระทำกับชาวต่างประเทศนั้นจะต้องได้รับ สัตยาบันจากรัฐบาลก่อน จึงจะมีผลใช้บังคับได้ และรัฐบาลได้แทรกข้อความที่ว่า "ห้ามมิ ให้เจ้านายเจ้าของป่าออกใบอนุญาตแห่งใด แห่งหนึ่งให้แก่บุคคลเกินกว่า ๑ คน" ไว้ ในสัญญาทางพระราชไมตรีอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ.๒๔๒๖ อีกด้วยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการที่จะควบคุมการทำป่าไม้ให้รัดกุม ยิ่งขึ้น ใน พ.ศ.๒๔๓๖ กระทรวงมหาดไทย จึงได้จ้าง Mr.Castensjold ชาวเดนมาร์กไปตรวจสถานการณ์ ทำป่าไม้สักทางภาคเหนือแต่เมื่อเดินทางไป ถึงจังหวัดตาก ท่านผู้นี้ก็ป่วยหนักและถึง แก่กรรม รัฐบาลจึงต้องจัดหาผู้ชำนาญคนอื่น ให้ดำเนินการต่อไป ในการนี้ รัฐบาลอินเดียได้เชื้อเพื่อให้ยืม Mr. H. Slade ข้าราชการ ผู้ชำนาญและสามารถในการป่าไม้ของพม่ามาใช้ ชั่วคราว Mr. H. Slade ได้มาถึงกรุง เทพฯ เมื่อ พ.ศ.๒๔๓๘ แล้วได้เดินทาง ไปภาคเหนือเพื่อสำรวจกิจกรรมป่าไม้สักของไทย โดย ผ่านจังหวัดต่าง ๆ จนถึงจังหวัดเชียงใหม่ และกลับถึง กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๓๘ ครั้นเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๓๘ ได้เสนอรายงานผลการสำรวจป่าไม้ต่อ กระทรวงมหาดไทยพร้อมกับได้ชี้ข้อบกพร่องต่าง ๆ ในกิจการป่าไม้ของประเทศไทยอันเนื่องจากเหตุสำคัญ ๒ ประการ คือ

(๑) การป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในความยึดถือครอบครองของเจ้านายของท้อง ที่ แทนที่จะได้อยู่ในความดูแลควบคุม ของรัฐบาลกลางโดยกล่าวว่า การที่เจ้านายฝ่ายเหนือ ได้ทำสัญญาการทำได้ในฐานะเจ้าของป่า

แล้วให้รัฐบาลประทับตราสัตยาบัน คล้ายกับว่า รัฐบาลยอม รับรองว่า ป่าไม้เหล่านั้นอยู่ในกรรมสิทธิ์ของ
เจ้า นายเจ้าของท้องที่ ซึ่งติดกับทางพม่าและ อินเดียที่ถือว่า ป่าไม้ทั้งหมดอยู่ในพระราช อำนาจของ
พระมหากษัตริย์ จะทรงจัดการกับป่าไม้อย่าง ไรก็ได้แล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็น สมควร ในทางปฏิบัติ
แม้รัฐบาลจะประทับตราสัตยาบันให้ แก่ผู้ได้รับอนุญาตแล้ว เมื่อสัญญาสิ้นอายุก็ปรากฏว่าผู้รับสัญญา
ยังคงทำไม้อยู่ต่อไป หรือเมื่อได้ยื่นคำร้องขออนุญาตแล้ว เมื่อสัญญาสิ้นอายุก็ปรากฏว่าผู้รับสัญญายัง
คงทำไม้อยู่ต่อไปหรือเมื่อได้ยื่นคำร้องขออนุญาตแล้ว ก็ลงมือทำไม้เลยทีเดียว นอกจากนี้แล้ว วิธีการขอ
อนุญาตก็ลำบาก ยากเย็น เนื่องจากต้องเสียเงินกินเปล่าแก่เจ้านายเจ้าของป่ามากมาย เมื่อมีผู้ยื่นคำ
ร้องขอทำไม้หลายรายก็เกิดแก่งแย่งแข่ง ชันให้เงินกินเปลากันขึ้น ทำให้เจ้าของ ป่าพยายามแบ่งป่าออกเป็น
แปลงเล็ก ๆ เพื่อจะ มีทางได้เงินมากขึ้น ราคาต้นทุนของไม้ สักในขณะนั้นจึงเขยิบสูงขึ้นเรื่อย ๆ

(๒) ในขั้นต้นจำเป็นต้องสำรวจป่าไม้สัก เพื่อกำหนดจำนวนไม้ที่สมควรอนุญาตให้ตัดฟันและควร
ระงับการตัดฟันไม้สักมาใช้สอยกันอย่าง เสรี และหันมาส่งเสริมให้ใช้ไม้กระยาเลย แทนเสียบ้าง นอกจากนี้
ราษฎรยังได้ตัดฟันไม้สักขนาดเล็กมาใช้ทำเสากันมาก ซึ่งเป็นการทำไม้สักเกินกำลังของป่าไปมากมาย
กล่าวโดยหลักการควรถือว่าบรรดาป่าไม้ ที่มีอยู่ทั้งหมดเป็นเสมือนต้นทุน ซึ่งเป็น ของประเทศและปริมาณ
เนื้อไม้ที่ออกงายขึ้นทุกปี เป็นเสมือนดอกเบีย ซึ่งอาจนำออกมาใช้สอย ได้เป็นรายปี ไม่ควรแต่ต้องต้นทุน
เป็นอันขาด แต่ปรากฏว่าสถานการณ์ป่าไม้ลักษณะนั้น ได้มี การตัดฟันไม้สักเกินกำลังป่า ถึงประมาณ ๓ เท่าครึ่ง
จึงควรพยายามลดการทำไม้สักลง ให้เหลือน้อยที่สุดเท่าที่จำเป็น นอกจาก Mr. H. Slade ได้ชี้แจง
ข้อบกพร่องดัง กล่าวแล้ว ก็ได้เสนอวิธีแก้ไขไว้หลายประการที่ สำคัญก็คือ รัฐบาลควรต้องเข้าจัดการป่าไม้
เสีย เอง ไม่ควรปล่อยให้อยู่ในมือของเอกชนคนใด คนหนึ่ง ฉะนั้น ป่าไม้สักอันมีค่าของไทยควร จะต้องโอน
มาอยู่ในความดูแลควบคุมของ รัฐบาลโดยสิทธิ์ขาด และเพื่อให้การจัดการป่าไม้ของประเทศมีเสถียรภาพ
อันมั่นคง กับรักษาสภาพเช่นนั้น ไว้ได้ จึงจำเป็นต้องจัดตั้ง องค์การในรูปทบวงการเมืองของรัฐบาล
ควบคุมและ บริหารป่าไม้ขึ้น และให้พนักงานที่ได้รับการอบรม มาโดยเฉพาะเป็นผู้ดำเนินการ เพราะการ
ป่าไม้เป็น วิทยาศาสตร์แขนงหนึ่ง และควรออกกฎหมายสำหรับควบคุม กิจการป่าไม้ด้วยนอกจากนี้ ยังได้
เสนอให้มี บทบัญญัติ กล่าวถึงการจัดการป่าเป็นป่าสงวนและ การบันทึกสิทธิต่าง ๆ ที่มีอยู่เหนือป่าไม้
การป้องกันป่าไม้ให้พ้นจากการถูกบุกรุกทำลาย การเก็บเงินผลประโยชน์และการควบคุมไม้ระหว่างเคลื่อนที่
การแก้ไขแบบสัญญาอนุญาตทำป่าไม้ที่ใช้อยู่เพื่อมุ่งหนักไปทางการคุ้มครองรักษาป่าไม้มากกว่าการบำรุงป่า

การบำรุงป่านั้นควรเป็นหน้าที่ ของเจ้าหน้าที่ป่าไม้มากกว่า สำหรับเงินค่าต่อไม้ ก็ควรเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐบาลจัดเก็บเสียเอง แทนที่จะให้พนักงานของเจ้านายเจ้าของ ป่าดำเนินการ ซึ่งได้เงินค่าต่อน้อยกว่าที่ควรได้ เพราะการทุจริตของพนักงานเหล่านั้น เมื่อกระทรวง มหาดไทยได้รับรายงานของ Mr. H. Slade และได้พิจารณาเห็นชอบด้วยแล้ว จึงได้นำความกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพื่อ ขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัยซึ่งก็ได้ทรงพระราชดำริเห็นชอบและพระราชทานพระราชหัตถ์ เลขที่ ๖๓/๓๔๕ ลงวันที่ ๑๘ กันยายน ร .ศ.๑๑๕ (พ.ศ.๒๔๓๙) ถึงเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดตั้งกรมป่าไม้ขึ้น โดยให้สังกัดอยู่ในกระทรวง มหาดไทย นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จึงได้มี ทบวงการเมืองควบคุมกิจการป่าไม้ของประเทศไทยโดย เฉพาะขึ้น และทางราชการก็ได้ถือเอาวันที่ ๑๘ กันยายน ร.ศ.๑๑๕ (พ.ศ.๒๔๓๙) เป็นวันสถาปนากกรมป่าไม้ตลอดมา